

<https://doi.org/10.18485/analiff.2022.34.2.4>

811.133.1'373.611

811.133.1'276.6:37.018.43

Tvorba termina u francuskom jeziku iz oblasti učenja na daljinu

Milica M. Mirić*

Univerzitet u Beogradu, Filozofski fakultet, Kabinet za strane jezike

Ključne reči:

učenje na daljinu
terminologija
francuski jezik
tvorba reči
neologija
pozajmljenice
kalk
anglicizmi

Apstrakt

Način na koji savremeni čovek stiče saznanja, uči i istražuje, drastično je izmenjen neslučenim mogućnostima koje nose nove tehnologije, ali i društveno-ekonomskim promenama kroz koje svet prolazi u XXI veku. Učenje na daljinu danas je u fokusu istraživača u mnogim oblastima zbog činjenice da su se nastavne aktivnosti doskoro sprovele samo na ovaj način usled pandemije korona virusa. Kako se na osnovu dostupnih informacija može zaključiti da sistematsko istraživanje francuskih termina ove oblasti nije sprovedeno u našoj sredini, odlučili smo se da ispitivanje terminologije u domenu učenja na daljinu započnemo analizom njihovih morfo-sintaksičkih osobenosti. Nakon uvida u komunikativnu teoriju terminologije kao osnovu za sprovođenje analize, kao i teorijskog osvrta na neologiju, a posebno na pozajmljivanje kao jedan od njenih vidova, u radu se analiziraju francuski termini iz oblasti učenja na daljinu sa ciljem da se utvrde mehanizmi njihove tvorbe. Prikupljanje korpusa vršeno je prvo Gugl pretragom po ključnim rečima *formation en ligne* i *lexique* koja je rezultirala je trima glosarima iz kojih je potom izvršeno manuelno ekscerpiranje 260 termina iz ispitivane oblasti na francuskom jeziku. Termini su razvrstani prema kategorijama reči, a zatim i na osnovu njihove strukture. Anglicizmi su izdvojeni u zasebnu grupu termina i nisu bili predmet tvorbeno analize. Očekuje se da će istraživanje pokazati da u ovoj terminologiji prevladavaju imenice nastale slaganjem, zatim kompleksne terminološke jedinice i kopačno pozajmljenice iz engleskog jezika. (primљeno: 28. јула 2022; прихваћено: 21. новембра 2022)

<https://analiffil.bg.ac.rs>

* Filozofski fakultet
Kabinet za strane jezike
Čika Ljubina 18–20
11000 Beograd, Srbija
milica.miric@f.bg.ac.rs

1. Uvod

Neslućene mogućnosti koje su donele nove tehnologije i društveno-ekonomske promene u XXI veku uticale su na način na koji se u savremenom svetu spoznaje, uči, istražuje. Novi koncept pismenosti i nova obrazovna paradigma uključuju učenje na daljinu kao vid sticanja znanja koji se uz pomoć različitih dostupnih medija već uveliko primenjuje na svim nivoima obrazovanja. Poslednjih nekoliko godina, tema učenja na daljinu globalno se našla u žiži interesovanja istraživača različitih disciplina, budući da se obavljanje nastavnih aktivnosti doskoro, a usled pandemije korona virusa, sprovodilo isključivo na ovaj način. Temi učenja na daljinu pristupa se najčešće kroz istraživanja sa metodičko-didaktičkog gledišta ili su ona, pak, fokusirana na pedagoško-andragoške i psihološke implikacije ovog tipa nastave. Osim toga, kako učenje na daljinu uključuje i informaciono-komunikativne tehnologije, sagledava se i tehnički aspekt ovog fenomena. Iako ova oblast zbog svoje multidisciplinarnosti pruža kvalitetan i interesantan osnov za terminološku analizu, prema raspoloživim podacima, ipak, nije utvrđeno da su sistematska lingvistička ispitivanja francuske terminologije u oblasti učenja na daljinu sprovedena u našoj sredini. Frankofona literatura nešto je razudjenija, ali ni ona ne pruža sveobuhvatniji morfo-sintaksički ili leksičko-semantički uvid u terminologiju ove oblasti. Zemlje francuskog govornog područja imaju bogatu leksikografsku tradiciju, te je stoga bilo lakše doći do već formiranih glosara iz oblasti učenja na daljinu i oformiti korpus, nego što je to bio slučaj u srpskom jeziku.

Analiza tvorbenih postupaka pri formiranju francuske terminologije u oblasti učenja na daljinu sprovedena u ovom radu prva je etapa u njihovom širem istraživanju, nakon koje bi trebalo da usledi faza njihovog ispitivanja sa semantičke, a potom i pragmatičke i komunikativne tačke gledišta.

2. Komunikativna teorija terminologije

Terminološka kao i istraživanja jezika struke na frankofonom govornom području kao polazište uzimaju komunikativnu teoriju terminologije, prema kojoj se u prvi plan istraživanja stavlja termin, vektor mnogih naučnih znanja, koji je, poput terminologije čiji je predmet istraživanja, trans- i interdisciplinaran. Termini predstavljaju deo svake pojedinačne naučne oblasti, odakle potiče njihov transdisciplinarni karakter. Interdisciplinarnost termina, pak, ogleda se u činjenici da su za njihovu analizu u različitim naučnim poljima neophodna različita znanja, posebno znanja iz oblasti lingvistike, kognitivnih nauka ili teorije komunikacija. Termin se može ispitivati na osnovu pripadnosti nekoj naučnoj oblasti, ali se u isto vreme sa ovim uslovom, u obzir moraju uzeti njegova forma, funkcija ili značenje. Prilikom takve vrste ispitivanja, istraživač će se služiti metodološkim aparatom pomenutih naučnih disciplina (Cabré i dr., 2000). U zavisnosti od toga da li je u obzir uzet njihov lingvistički, kognitivni ili komunikativni vid, termini će se smatrati jedinicama stručnog značenja (fr. *unités de signification spécialisée*; engl. *units of specialised meaning*), stručnog znanja (fr. *unités de connaissance spécialisée*; engl. *units of specialised knowledge*), ili stručne komunikacije (fr. *unités de communication*

spécialisée; engl. *units of specialised communication*) (Cabré, 2003a: 16). Kabre, koja je začetnica komunikativne teorije terminologije, ovo svoje viđenje formulisala je metaforički kroz, kako ju je nazvala, *teoriju/model vrata* (fr. *théorie/modèle des portes*) u kojoj je termin predstavljen kao kuća sa troja podjednako značajnih vrata koja su zapravo tri različita, ali istovetno važna načina za analizu termina, dok su putevi od vrata do prostorija u kući kao ciljeva istraživanja, drugačiji i zahtevaju različite pristupe (Cabré, 2000; 2003b; 2007). Na ovaj način pokazano je da se terminima mora pristupiti sa različitih polazišta, ali i da to nije nužno učiniti u isto vreme.

Lingvistički gledano, termin je jezički znak koji imenuje i znači, ima svoju formu i sadržinu. Nakon analize termina na fonološkom, morfološkom i sintaksičkom nivou, zapaža se da između leksema u opštem jeziku i termina ne postoje formalne razlike, već da su one vezane za frekvenciju kategorija reči kojima pripadaju ili tvorbenih postupaka kojima nastaju. Do razmimoilaženja dolazi na nivou značenja i upotrebe, te se stoga termin definiše kao „diskurzivna jedinica u čijoj osnovi se nalazi leksička jedinica, govorniku poznata bilo kao korisniku opšteg jezika, bilo kao stručnjaku neke oblasti¹“ (Cabré, 2000: 14). Naučni ili stručni kontekst je taj koji će, dakle, uticati na to da se specifični označenik neke leksičke jedinice aktivira, čime ona postaje termin (Cabré, 2007; Cabré Castellvi, 2013). Samim tim, termin nije nosilac fiksiranog i unapred određenog značenja, već se smatra direktno zavisnim kako od naučne discipline kojoj pripada tako i od komunikativne situacije u kojoj se javlja (Cabré, 2003a). Ove osobine omogućavaju prelazak termina iz jedne u neku drugu naučnu disciplinu, ali i terminologizaciju i determinologizaciju, odnosno prelazak reči iz opšteg u jezik struke i obrnuto (Cabré, 2003b). Zbog toga termini variraju formalno i sadržinski, omogućavajući da se u terminologiji jave sinonimija i polisemija. Ipak, ova variranja ređa su u naučnoj komunikaciji među stručnjacima nego u diskursu popularizacije nauke (Cabré i dr., 2000).

Primena ove teorije ima za cilj formalno, semantičko i funkcionalno opisivanje jedinica koje imaju potencijalnu terminološku vrednost i opisivanje njihovog odnosa sa drugim znakovima istog ili drugih sistema, kao i utvrđivanje uslova za aktiviranje terminoloških značenja u nameri da se unaprede znanja o naučnoj i stručnoj komunikaciji i jedinicama koje se tom prilikom koriste (Cabré, 2000: 14).

3. Neologizmi

Inovacije u jeziku spregnute su sa inovacijama u struci i nauci (Léopold, 2022), to jest sa veoma čestim novim otkrićima, procesima, stvarima i pojmovima kojima je potrebno dodeliti odgovarajuće ime, odnosno naći adekvatan termin (Cabré, 1998). Zbog toga se smatra da je potreba za nastajanjem novih reči najizraženija baš u jeziku struke (Kocourek, 1991) i da su upravo naučne i stručne oblasti „neologene“ i da „podstiču tvorbu termina“ (Gérard, 2018: 11). I u jeziku struke proces nastanka novih reči naziva se neologija, mada neki autori (Kocourek,

1 Citat je dat u prevodu autorke rada.

1991; Cabré, 1998) u želji da naprave distinkciju u odnosu na opšti jezik govore o *neonimiji* (fr. *néonymie*), o *specijalizovanoj neologiji* (fr. *néologie spécialisée*) (Lerat, 1995), *terminološkoj neologiji* (fr. *néologie terminologique*) (Humbley, 2018) ili pak *tehnološkim neologizmima* (fr. *néologismes technologiques*) (Dubuc, 2002). Sa nastankom novih termina i načinima na koje se oni uobličavaju povezane su, osim naučnih, i druge nelingvističke okolnosti, poput društvenih, kulturnih ili ekonomskih (Tsymbal, 2021).

Veći broj autora (Guilbert, 1975; Kocourek, 1991; Cabré, 1998; Sablayrolles, 2000; Dubuc, 2002) bavio se teorijom neologizama i vršio njihovu klasifikaciju. Postupci koje oni ubrajaju u vidove nastanka termina brojni su. Ovde ćemo navesti samo neke. Gilber (Guilbert, 1975), između ostalog, govori o pozajmljenicama i o sintaksičkoj neologiji (fr. *néologie syntaxique*) koja podrazumeva sve tvorbene postupke – od derivacije, preko kompozicije do nastanka kompleksnih leksičkih jedinica. Kabre (Cabré, 1998) izdvaja, na primer, (a) formalne neologizme (fr. *néologismes de forme*) koji odgovaraju Gilberovoj sintaksičkoj neologiji, zatim (b) funkcionalne, tj. semantičke neologizme nastale npr. konverzijom i (c) pozajmljenice. Sablerol (Sablayrolles, 2000) taksativno nabroja sve postupke, među kojima: afiksaciju (prefiksaciju, sufiksaciju, skraćivanje), kompoziciju, slivenice, sigle, pozajmljenice. Kod Dibika (Dubuc, 2002) izdvajaju se postupci direktne i indirektne tvorbe neologizama. Direktna tvorba podrazumeva derivaciju, kompoziciju, skraćivanje, sigle, dok se pod indirektnu podvode pozajmljenice i kalkovi. Kao što možemo da primetimo, izdvojeni su oni postupci koji se kod svih autora poklapaju, a od suštinskog su značaja za naše istraživanje.

Ono što se svakako može postaviti kao pitanje jeste do kada se nova reč smatra novom. Re (Rey, 1988) neologizam vidi kao pseudo-pojam jer je neodređen i zavisi od ličnog suda. Dakle, kako se dalje navodi, nije od značaja da li je neka reč objektivno nova, već zavisi od ličnog osećanja da li je reč o nekoj jezičkoj novini. Stoga ćemo mi u radu poći od ove konstatacije i smatrati da su sve reči iz korpusa u nekom trenutku bile neologizmi, a i da se informacione tehnologije, koje su u osnovi učenja na daljinu, razvijaju munjevitom brzinom, te da su svi termini vezani za ovaj domen u stalnom obnavljanju. Uz to, analiza novih reči uvrštenih u rečnike *Petit Larousse* i *Petit Robert* u periodu između 2019. i 2021. godine pokazala je da se one odnose na nove vidove rada i učenja kao i na informacione tehnologije (Tsymbal, 2021). Ovo su oblasti koje pokriva vokabular u našem istraživanju, te i ovaj nalaz opravdava ovo istraživanje.

3.1. Pozajmljivanje

Kao što je ranije u tekstu napomenuto, svi autori koji su se bavili problematikom neologije pozajmljivanje smatraju jednim njenim vidom. U najjednostavnijem smislu reči ono jeste uvođenje elementa iz jednog u neki drugi jezik. Iako se pozajmljivanje vrši na svim jezičkim nivoima, kada se o njemu govori najčešće se misli na leksičko pozajmljivanje. Takođe, u najvećoj meri vrši se pozajmljivanje imenica: one se najlakše integrišu budući da su leksički sistemi najfleksibilniji (Mitterand, 1976; Léopold, 2022).

Uzroci preuzimanja reči istovremeno su i lingvistički i nelingvistički, te se o procesu pozajmljivanja govori kao o sociolingvističkom fenomenu. Pozajmljenice su rezultat potrebe da se imenuje referent koji u nekom jeziku ne postoji ili da se popune leksičke praznine u jeziku primaocu (Popović, 2005: 22). Ovakve pozajmljenice nazivaju se *denotativnim* ili *nužnim* (fr. *emprunts dénotatifs/de nécessité*) (Guilbert, 1975; Kocourek, 1991; Cabré, 1998). Neki autori pak smatraju da upotreba stranih reči ima stilsku, konotativnu, odnosno afektivnu ili bilo koju drugu subjektivnu komponentu. Samim tim, one zapravo imaju svoje ekvivalente u jeziku primaocu, ali u njemu opstaju iz navedenih razloga. Solano (2018) navodi niz autora koji u današnje vreme pozajmljivanje vide više kao pitanje prestiža i mode, a ne potrebe za imenovanjem do nekog trenutka nepoznatih realija. Ovakve pozajmljenice sreću se u literaturi pod nazivom pozajmljenice iz luksuza (fr. *emprunts de luxe*). Dakle, novi izumi, novi postupci, predmeti, te bilo kakve naučne novine, iziskuju imenovanje. Prirodno, ono se događa uvek u onoj društvenoj sredini u kojoj je pronalazak ugledao svetlo dana, a onda se najčešće sa tim izumom zajedno izvozi i termin koji ga označava. Da li će određena zajednica zauvek zadržati stranu reč ili će naknadno kreirati sopstveni termin, zavisi od ustanova koje se bave normiranjem terminologija, ali je termin u mnogo većoj meri podređen želji i jezičkim navikama govornika. Ovo pitanje je vrlo delikatno i rešava se u zavisnosti od sredine u kojoj dolazi do pozajmljivanja.

Pored pozajmljivanja u užem smislu reči, koje se negde sreće pod nazivima *emprunt intégral* (Dubuc, 2002) ili *littéral* (Léopold, 2022), gde se, dakle, strana reč (kao takva ili uz manje ili veće modifikacije) integriše u jezik, i kalk je postupak uvođenja novih reči. U slučaju kalka dolazi do prevođenja reči koje može da bude delimično, što je ređi slučaj, ili potpuno (fr. *calque partiel/intégral*) (Kocourek, 1991). Tako je, na primer, *haut-parleur* (srp. *zvučnik*) potpuni kalk engleskog termina *loudspeaker*, dok je *surbooking* (srp. *prebukiranje*) delimični kalk, nastao na osnovu engleske reči *overbooking*. Događa se i da pozajmljenica i kalk postoje kao sinonimi u jeziku, kao na primer *Web* i *Toile* (srp. *veb, mreža*).

U svakom slučaju, ovo nije proces koji je u vezi isključivo sa savremenim društvenim i jezičkim promenama. Direktno pozajmljivanje iz latinskog u francuski jezik vezano je za XIII i XIV vek. Iz grčkog se pozajmljivalo bilo indirektno preko latinskog ili u XVIII veku čak i direktno (Mirić, 2020: 71–72). Srpski jezik takođe je trpeo uticaje latinskog i grčkog, kasnije u velikoj meri turskog, a na koncu i francuskog i nemačkog jezika, pre nego što je engleski preuzeo primat.

Dakle, iako je jezik (struke) tokom svoje istorije pozajmljivao iz mnogih jezika, danas se čini da se između pozajmljivanja i engleskog jezika može staviti znak jednakosti. Ali ni taj uticaj nije nov. U tom smislu, prvi je još u XVIII veku Dalamber pominjao anglomaniju, a nakon Drugog svetskog rata, a posebno od kraja pedesetih godina, započinje američka jezička neokolonizacija (Nordmann, 1984; Dubois, 2003). Tako danas niko ne razmišlja o tome da su politički pojmovi *droite* i *gauche* (srp. *desnica* i *levica*) zapravo kalkovi iz engleskog jezika, da su Englezi „pozajmili“ Francuzima i reči *sport* ili *boxe*, a Amerikanci nešto kasnije *film* ili *cocktail* (Devilla,

2007). U današnjem globalizovanom svetu engleski je „najveći svetski izvoznik reči“ u sve jezike sveta, jer anglofone zemlje, pre i iznad svega SAD, imaju dominantan položaj u mnogim oblastima (Mudrochova, 2020). Uvođenje anglicizama u francuski vidi se čak kao „najmoćniji vid bogaćenja rečničkog fonda francuskog jezika“ (Tsymbal, 2021).

4. Predmet i cilj rada

Predmet rada jeste analiza francuskih termina koji se odnose na učenje na daljinu, sa ciljem da se utvrde mehanizmi njihove tvorbe. Ekscerpiranje građe izvršeno je prvo Gugl pretragom po ključnim rečima *formation en ligne* i *lexique*, čime se došlo do tri referentna glosara preuzeta sa veb-sajtova čije su adrese date na kraju rada. Tako je prikupljen korpus od 260 termina na francuskom jeziku. Nakon prikupljanja građe za analizu pristupilo se traženju odgovarajućih termina u srpskom jeziku. S obzirom na to da smo na raspolaganju imali samo jednu značajniju leksikografsku publikaciju iz oblasti obrazovanja, *Leksikon obrazovnih termina*, i dokument *Onlajn i hibridno učenje. Dugoročna stremljenja i kratkoročne smernice*, u kojem je dato nekoliko terminoloških i pojmovnih objašnjenja u vezi sa onlajn i hibridnom nastavom, morali smo da se oslonimo na pretraživanje veb-sajtova i naučne radove na srpskom jeziku raspoložive na platformi Gugl akademik, a zatim su svi termini usmeno proveravani sa frankofonim stručnjacima za ovu oblast. Francuski termini podeljeni su u grupe prema kategorijama reči, a zatim i prema njihovoj strukturi. Anglicizmi su izdvojeni u zasebnu grupu termina i nisu bili predmet tvorbene analize.

Jezik struke uopšte, pa samim tim i francuski jezik u oblasti učenja na daljinu, ima za cilj da se naučne informacije prenesu do primalaca poruke na što jasniji i efikasniji način. Ti će se ciljevi postići različitim jezičkim sredstvima, a jedno od njih jeste sažimanje rečenica ili njenih delova u imenice ili prideve, odnosno postupak nominalizacije. Imenice prirodno služe imenovanju realija i tako pomažu strukturiranje i opisivanje naučnih znanja (L'Homme, 2005), te je jasno da će biti najzastupljenije u korpusu. Pored toga, pretpostavlja se visoka frekventnost učenih složenica i kompleksnih terminoloških jedinica. Oblast učenja na daljinu obuhvata ne samo pedagošku, već i informatičku terminologiju, čiji je nastanak i razvoj vezan za američko tle, te je za očekivati da će imati razućenu terminologiju koju drugi jezici preuzimaju da bi nadoknadili potrebe za imenovanjem novih realija u svom jeziku.

5. Rezultati istraživanja

5.1. Kategorije reči i tvorbeni postupci

Kategorija imenica upadljivo je obeležje terminologije svake pojedinačne naučne ili stručne oblasti, što dokazuje podatak da u stručnim rečnicima one zauzimaju od 84% do čak 98% (L'Homme, 2005: 1119). Ovaj postotak utvrđen je i analizom našeg korpusa – imenice su u njemu zastupljene sa 97,3%. U jeziku struke sve više pažnje obraća se i na prideve, a njihov značaj vezan je za kompleksne

terminološke jedinice, gde imaju ulogu da bliže odrede imenovanu realiju, o čemu će kasnije u radu biti reči. I u korpusu se pridevi javljaju kao konstituenti kompleksnih terminoloških jedinica, te stoga u istraživanju nisu izdvajani u posebnu kategoriju i nije utvrđivan njihov kvantitet. Prisustvo glagola u korpusu je zanemarljivo, budući da ih je svega 2,7%.

Po svojoj strukturi, termini analizirane oblasti u najmanjem broju su proste reči (2,7%), za njima slede složenice (6,5%), izvedenice (7,7%) i sigle (8%), dok je najveći procenat kompleksnih terminoloških jedinica (58%)².

Proste reči čine čak trećinu rečničkog fonda opšteg francuskog jezika, međutim, u jeziku struke njihov kvantitet drastično opada usled velikog broja tvorenica (Mitterand, 1976: 25–26). Kako je u korpusu preko 60% tvorenih reči, možemo zaključiti da su one izazvale veoma mali procenat prostih reči. Po svom značenjskom sadržaju proste reči iz korpusa, kako imenice, tako i pridevi, kao što su, na primer: *atelier* (srp. *radionica*), *examen* (srp. *ispit*), *mixte/hybride* (srp. *hibridan*) i sl., nisu specifične samo za oblast učenja na daljinu. One se javljaju i u opštem francuskom jeziku, a tokom vremena mogle su poslužiti i za imenovanje u različitim naučnim disciplinama, što nije predmet ovog istraživanja jer zalazi u oblast dijahronijskih analiza.

Izvedene imenice zabeležene u korpusu nastale su sufiksacijom, prefiksacijom i konverzijom.

Prefiksacija se nije pokazala produktivnim tvorbenim procesom u analiziranom korpusu jer su zabeležena samo dva prefiksa, *inter-* i *méta-*, i to na svega tri termina. Prvi prefiks ukazuje na reciprocitet: *interopérabilité* (srp. *interoperabilnost*) i *interactivité* (srp. *interaktivnost*), dok drugi, čest u humanistici, pokazuje da ovako imenovana realija istovremeno obuhvata, ali i prevazilazi pojam u osnovi ovakve izvedenice (Mirić, 2020: 101): *métacognition* (srp. *metakognicija*).

Sufiksacija je vršena sufiksima *-tion* i *-ment*, koji se i prema literaturnim podacima ubrajaju u najproduktivnije sufikse u savremenom francuskom jeziku struke (Dubois/Dubois-Charlier, 1999). Njihovim dodavanjem na osnovu u kojoj se nalazi prelazni glagol imenuju se radnja ili njen rezultat. Tako su, između ostalih, zabeleženi termini: *certification* (srp. *sertifikacija*), *évaluation* (srp. *evaluacija*, *ocenjivanje*, *vrednovanje*) ili *enseignement* (srp. *nastava*, *obrazovanje*).

Konačno, u korpusu su prisutni i primeri gramatičke konverzije participa sadašnjeg ili prošlog u imenicu ili u pridev, i to bez promene značenja. Takvi su sledeći oblici: *apprenant* (srp. *učenik*, *polaznik*), *participant* (srp. *učesnik*), *acquis* (srp. *stečena znanja*), *prérequis* (srp. *preduslovi/prethodno stečena znanja*). U korpusu su zabeleženi samo navedeni primeri, uprkos činjenici da je pomenuti vid konverzije postupak kojim se povećava gustina nominalnih oblika u naučnom diskursu. Zapažamo da francuskim imenicama dobijenim konverzijom u srpskom jeziku odgovaraju izvedenice ili terminološke sintagme, što ne iznenađuje, s obzirom na činjenicu da se konverzija samo izuzetno javlja u srpskom jeziku (Klajn, 2005: 175).

2 Preostali procenat pripada anglicizmima.

Složenice iz ispitivanog korpusa spadaju u grupu tzv. složenica učenog tipa kod kojih je bar jedan element poreklom iz starogrčkog, odnosno latinskog jezika. Uočeni su sledeći formanti: *auto-*, *télé-*, *techno-*, *micro-*, *audio-* i *visio-*. Oni se u primerima iz korpusa kombinuju samo sa rečima iz francuskog jezika. Iako je uočeno više različitih formanata, ukupan broj složenica u korpusu nije potvrdio hipotezu da je ovo bio produktivan tvorbeni postupak prilikom formiranja francuske terminologije iz oblasti učenja na daljinu.

Formant *auto-* kombinuje se sa imenicama glagolskih osnova iz francuskog jezika, a nosi značenje « de soi-même ». Teorijski, sam formant može da ima funkciju subjekta, direktnog objekta ili priloške dopune glagolu (Guilbert, 1989: LXVII), a u primeru u korpusu u funkciji je direktnog objekta: *auto-évaluation* (srp. *samoevaluacija*, *samovrednovanje*, *samoocenjivanje*) ili *auto-formation* (srp. *samoobrazovanje*). Zanimljivo je da se u srpskom jeziku ovaj formant javlja isključivo u obliku *samo-*, što ilustruju već navedeni primeri. U isti tip učene kompozicije sa verbalnom osnovom spadaju i složenice sa formantom *télé-*. Ovakvi termini rezultat su transformacije rečenice *V+de loin/à distance*. U korpusu su zabeležene verbalne osnove iz francuskog jezika. Takođe, tvrdnja da se od ovako tvorenih imenica dalje izvode glagoli ili pridevi (Guilbert, 1989: LXVII) potvrđena je sledećim primerom u korpusu: *télétravail* (srp. *rad na daljinu*) – *télétravailler* (srp. *raditi na daljinu*). U srpskom jeziku ovaj formant javlja se u izvornom obliku, kao u primerima: *telementorstvo* (fr. *télémentorat*) ili *telekonferencija* (fr. *téléconférence*). Međutim, on se pretvara i u oblik „na daljinu“ kada, postponiran u odnosu na imenicu, učestvuje u tvorbi terminoloških sintagmi poput: *studije na daljinu* (fr. *téléétudes*) ili *rad na daljinu* (fr. *télétravail*). U ovakvom tipu terminologije koja se umnogome oslanja na nove tehnologije očekivano je bilo prisustvo formanta *techno-*. Njime se iskazuje veza imeničkog elementa u osnovi složenice sa novim tehnologijama. U korpusu su, između ostalih zabeleženi sledeći primeri: *technopédagogie* (srp. *tehnopedagogija*) ili *technologie* (srp. *tehnologija*).

Micro- je pridevski element koji ulazi u sastav složenica sa drugim nominalnim elementom koji je u primerima iz korpusa poreklom iz francuskog jezika: *microécole* (srp. *mikroškola*) ili *micropause* (srp. *mikropauza*).

S obzirom na to da imaju pun semantički sadržaj, oblike *audio-* (sa značenjem « action d'entendre ») i *visio-* (« action de voir ») smatrali smo pridevskim formantima koji ulaze u sastav učenih složenica poput: *audioconférence* (srp. *audiokonferencija*) ili *visioconférence* (srp. *videokonferencija*). Iz navedenih primera vidi se da je nominalna osnova iz francuskog jezika.

Kompleksne terminološke jedinice zahvaljujući svojoj strukturi, koja uvek podrazumeva osnovu i (kraću ili dužu) ekspanziju, omogućavaju preciznu definiciju nekog pojma i istovremenu klasifikaciju ili sistematizaciju srodnih, a opet različitih realija neke predmetne oblasti. Na taj način jasno pomažu efikasnu naučnu komunikaciju i prenošenje znanja. Kao što je navedeno, više od polovine analiziranog korpusa čine kompleksne terminološke jedinice. Ovakav nalaz potvrdio je hipotezu da su one brojno nadmoćne u odnosu na termine dobijene drugim tvorbenim

postupcima. Osnovne strukture zabeleženih kompleksnih termina su N+Adj i N+Prép+N³.

Kompleksne terminološke jedinice čiju ekspanziju čini pridev obično se svrstavaju u dve velike grupe u zavisnosti od prirode prideva, koji može da bude relacioni ili kvalifikativni. Veza osnove sa relacionim pridevima tumači se kroz različite tipove semantičkih odnosa. Ona može da uputi na jednostavno povezivanje dve imenice pomoću predloga, a bez dodavanja nekog značenja, ali i da izrazi složenije odnose kao što su na primer mesto, namena, uzrok, vreme, poreklo i sl. Kvalifikativni pridevi u kompleksnim terminološkim jedinicama ukazuju na prirodu, kvalitet ili osobine pojma koji se nalazi u njenoj osnovi.

U grupi kompleksnih terminoloških jedinica sa relacionim pridevom beležimo kako osnovni tako i složenije semantičke odnose. Tako se, na primer, termini *fatigue oculaire* (srp. *umor očiju*) ili *lésion musculosquelettique* (srp. *mišićno-skeletna povreda*) mogu parafrazirati kao *fatigue des yeux* ili *lésion des muscles et du squelette*⁴. Dakle, ovi primeri iz oblasti medicine, koji imenuju poremećaje nastale usled dugog izlaganja računarima i sedenju, ilustruju osnovni semantički odnos osnove i relacionog prideva. Kod termina *formation présenteielle* (srp. *tradicionalno obrazovanje*), veza osnove i ekspanzije iskazuje način na koji se sprovodi radnja iskazana osnovom, te bi se mogla parafrazirati na sledeći način: *formation qui est faite en présence (des apprenants)*. U slučaju *didactique professionnelle* (srp. *profesionalna didaktika*), veza pokazuje na šta se odnosi osnova kompleksne terminološke jedinice i parafrazira se kao *didactique qui concerne la profession*.

Drugu grupu termina ove strukture u ispitivanom korpusu čine kompleksne terminološke jedinice kod kojih osnovu bliže određuje kvalifikativni pridev. Zapaža se da se uz istu osnovu, a u cilju specifikacije pojma koji je njom imenovan, javljaju različiti, često brojni kvalifikativni pridevi. Tako je, na primer, termin *apprentissage* (srp. *učenje*) specifikovan pomoću pet različitih prideva sa namerom da se izvrši distinkcija između tipova učenja: *apprentissage adaptatif* (srp. *adaptivno učenje*)/ *collaboratif* (srp. *kolaborativno učenje*)/ *électronique* (srp. *elektronsko učenje, e-učenje*)/ *numérique* (srp. *digitalno učenje*)/ *immersif* (srp. *imerzivno učenje/imerzivna edukacija*). Imajući u vidu da osnove kompleksnih terminoloških jedinica mogu da budu transdisciplinarni termini (*sujet* ili *art*, na primer) ili reči iz opšteg francuskog jezika (poput *mémoire* ili *réaction*), dodavanjem prideva utiče se na to da oni dobiju specifičnije značenje ili da budu terminologizovani. Stoga u korpusu nailazimo na primere u kojima su isti pridevi modifikatori različitih osnova: *accompagnement/ingénierie/objectif pédagogique* (srp. *koučing/instrukcioni dizajn/pedagoški cilj*) ili *apprentissage/environnement/portfolio numérique* (srp. *digitalno učenje/digitalno okruženje/elektronski portfolio*). Pridevi se javljaju i u parovima gramatičkih antonima: *synchrone – asynchrone* (srp. *sinhron – asinhron*); *formel*

3 N – imenica; Adj – pridev; Prép – predlog

4 Osnova prvog navedenog prideva je nesamostalna, poreklom iz latinskog jezika, pa njena direktna veza sa imenicom *œil* na koju se odnosi nije odmah uočljiva. Drugi pridev nastao je istovremenim slaganjem i izvođenjem. Prvo je došlo do slaganja dvaju elemenata, a potom je dodavanjem sufiksa *-ique* izvršena njihova adjektivizacija.

– *informel* (srp. *formalan – informalan/neformalan*); *intrinsèque – extrinsèque* (srp. *intrinzičan – ekstrinzičan*). Ovaj semantički odnos, putem rangiranja i stepenovanja pojmova, doprinosi njihovoj preciznijoj definiciji.

Drugu veliku grupu zabeleženih kompleksnih terminoloških jedinica čine one u čijoj strukturi postoje predlozi, a uočeni su: *de*, *en*, *à* i *par*.

Predlog *de* javlja se u kompleksnim terminima verbalnih osnova. U tom slučaju povezuje osnove nastale nominalizacijom direktno prelaznih glagola sa imenicom koja je u baznoj rečenici, čijom je transformacijom nastao ovaj termin, vršila ulogu pravog objekta: *analyse de l'apprentissage* (srp. *analitika učenja*), *individualisation de la formation* (srp. *individualizacija obrazovanja*), *gestion du savoir* (srp. *upravljanje znanjem*). Uočavamo da se ispred ekspanzija svuda beleži određeni član koji pokazuje da je stepen leksikalizacije ovih termina manji nego da je član izostao (Mirić, 2020: 107). Pored ovih, sreću se i kompleksni termini kod kojih su u osnovi svi ostali tipovi imenica osim nominalizovanog glagola. Njihovim ekspanzijama iskazuje se namena pojma u osnovi. Takve su kompleksne terminološke jedinice: *dispositif d'évaluation* (srp. *alat za ocenjivanje*), *technologie d'aide* (srp. *pomoćna/asistivna tehnologija*), *test de positionnement* (srp. *klasifikacioni test*), *salle de réunion* (srp. *sala za sastanke*) i sl.

Predlog *à* u primerima iz korpusa ukazuje na način realizovanja radnje označene osnovom kompleksne terminološke jedinice. Zapravo, zabeležen je samo oblik *à distance* (srp. *na daljinu*) koji modifikuje veći broj različitih osnova, termina iz oblasti pedagogije: *apprentissage à distance* (srp. *učenje na daljinu*), *cours à distance* (srp. *čas/predavanje na daljinu*), *examen à distance* (srp. *ispit na daljinu*) i dr. Interesantno je da se baš ovaj oblik, a ne kako bi se očekivalo ekspanzija kojoj prethodi predlog *de*, pretvara u relaciji pridev istog značenja – *distanciel* – kao, na primer, *formation à distance/formation distancielle* (srp. *obrazovanje na daljinu*).

Predlog *en* označava položaj u vremenskim, prostornim ili pak pojmovnim okvirima i uvodi dopunu za mesto (Le Robert, 2005; ATILF – CNRS & Université de Lorraine, n.d.). Tada se ispred imenice nikada neće naći član. U korpusu beležimo, na primer: *formation en classe* (srp. *obrazovanje u učionici*), *examen en ligne* (srp. *onlajn ispit*), *apprentissage en présentiel* (srp. *tradicionalno učenje*). O samoj ekspanziji *en ligne* biće detaljnije reči u delu o anglicizmima.

U nekoliko primera uočen je i predlog *par* sa instrumentalnim značenjem, gde imenica iz dopune ukazuje na sredstvo vršenja radnje (ATILF – CNRS & Université de Lorraine, n.d.) iskazane osnovom koja je nastala verbalnom nominalizacijom: *enseignement par correspondance* (srp. *dopisna nastava*) ili *apprentissage par la pratique* (srp. *učenje kroz iskustvo*).

Kompleksne leksičke jedinice mogu se dalje proširivati dodavanjem, smatra se, maksimalno tri do četiri ekspanzije jer sa većim brojem ekspanzija taj se oblik više ne doživljava kao leksička jedinica (Guilbert, 1975: 255). U korpusu prvo uočavamo ekspanzije u formi postponiranog ili umetnutog prideva na osnovni oblik N+Adj: *fatigue oculaire numérique* (srp. *digitalni umor očiju*), *technologie informatique adaptée* (srp. *asistivna informatička tehnologija*). Beleže se i antepenirane ekspanzije oblika N+de: *gestion de classe virtuelle* (srp. *upravljanje virtuelnom učionicom*), *syndrome*

du canal carpien (srp. sindrom karpalnog tunela), *plateforme de gestion de cours* (srp. platforma za upravljanje razredom) ili *zone de dépôt de travaux* (srp. rubrika za predaju zadataka). Veći broj kompleksnih terminoloških jedinica proširen je umetanjem oblika *en mode* između osnove i pridevske ekspanzije: *apprentissage en mode hybride* (srp. mešovito/hibridno učenje), *enseignement en mode synchrone* (srp. sinhrona nastava) ili *formation en mode asynchrone* (srp. asinhrono obrazovanje). Ova dopuna redundantna je jer se jasna semantička veza uspostavlja između osnove i njenog proširenja u vidu prideva.

Iako je ranije u tekstu rečeno da sa velikim brojem dopuna kompleksna leksička jedinica više asocira na terminologizovane delove rečenice ili definicije nego na termine, i ovakvi oblici beleže se u korpusu: *données pertinentes pour la formation* (srp. analitika učenja) ili *cours en ligne d'accès restreint* (srp. mali privatni onlajn kurs). Istina je da se oni često pretvaraju u redukovane leksičke jedinice – sigle – sa ciljem da se prenošenje naučnih znanja obavlja što brže i efikasnije. One su obeležje kako jezika struke, tako i savremenog opšteg jezika koji usled brzine života i razmena informacija takođe teži jezičkoj ekonomiji. Iako se češće sreću u prirodnim ili tehničkim naukama, ispitivani korpus ih sadrži. Razlog tome može se potražiti u činjenici da je domen učenja na daljinu tesno spregnut sa informatičkom tehnologijom, te da hibrid ovih oblasti rezultira većim brojem redukovanih terminoloških jedinica nego što bi bilo očekivano. Sigle iz korpusa su tzv. *sigles d'usage*, odnosno one koje se redovno upotrebljavaju u nekoj stručnoj oblasti i koje poznaju njeni stručnjaci. Zabeleženi oblici sačinjeni su od dva (na primer *RV*) do četiri slova (kao *TICE*) što odgovara literaturnim podacima o prosečnim dužinama ovih leksičkih jedinica (Kocourek, 1991:163). Duže oblike bilo bi teže zapamtiti, a u nekim slučajevima i izgovoriti. Sigle iz korpusa odnose se na:

(1) tipove nastave odnosno kurseva, na primer: *EAO – enseignement assisté par ordinateur* (srp. *CAL – kompjuterski podržano učenje*); *FOAD – formation ouverte et à distance* (srp. *otvoreno obrazovanje na daljinu*); *CLOT – cours en ligne ouvert à tous* (srp. *MOOC – masovni otvoreni kurs*); *CLAR – cours en ligne d'accès restreint* (srp. *SPOC – mali privatni onlajn kurs*)

(2) tipove testiranja: *QCM – questionnaire à choix multiple* (srp. upitnik/test višestrukog izbora); *QCU – questionnaire à choix unique* (srp. upitnik/test jednostrukog izbora) i

(3) informacione tehnologije: *RV – réalité virtuelle* (srp. *VR – virtuelna realnost*); *TICE – technologie de l'information et de la communication pour l'enseignement* (srp. *informaciono-komunikacione tehnologije u obrazovanju*); *NTIC – nouvelles technologies de l'information et de la communication* (srp. *nove informacione i komunikacione tehnologije*).

Kao što se vidi iz primera, u srpskom jeziku sigle koje su kreirane na osnovu kompleksnih termina javljaju se u dva slučaja, IKT i RV⁵. Češće se događa da za neki kompleksni termin nije kreirana odgovarajuća sigla, iako ona postoji u engleskom

5 Ova se sigla koristi i u engleskom jeziku, tako da je došlo do podudaranja.

ili francuskom jeziku, kao i da srpski jezik pozajmljuje engleske sigle. O siglama koje je francuski direktno preuzeo iz engleskog jezika biće reči kasnije u radu.

Nekoliko termina spada u kategoriju slivenica (fr. *mot-valise*), a nastali su kombinacijom dve reči iz francuskog jezika, dve reči iz engleskog jezika ili njihovom kombinacijom. To su *clavardage* (**clavier**+**bavardage**), *didacticiel* (**didactique**+**logiciel**), *hackathon* (**hacker**+**marathon**) ili *webinaire* (**web**+**seminaire**). U srpskom jeziku ovim terminima odgovaraju mahom anglicizmi: *čet*, *hakaton* i *vebinar*, dok je samo jedan termin sintagma i to nastala povezivanjem prideva iz srpskog jezika sa osnovom koja je preuzeta iz engleskog: *obrazovni softver*.

5.2. Anglicizmi

Uticao engleskog jezika na terminologiju ispitivane oblasti javlja se u obliku pozajmljenica i kalkova, koji čine 17% analiziranog korpusa. Pretpostavka o tome da anglicizmi zauzimaju značajno mesto u terminologiji vezanoj za oblast učenja na daljinu potvrđena je, ali utvrđen procenat ne doseže do postotaka koji se beleže u literaturi. Tako je po istraživanju Valterove (Walter, 1999) od svih pozajmljenih reči u francuskom jeziku, njih 23% bilo iz engleskog jezika, dok najskorije analize pokazuju da je 26,8% anglicizama u francuskom jeziku iz oblasti informacionih tehnologija (Léopold, 2022).

Pozajmljenice u korpusu su direktno preuzeti termini koji nisu pretrpeli ni najmanje adaptacije u francuskom jeziku. Njima su imenovani različiti tipovi učenja, na primer: *adaptive/blended/e-/machine/mobile/social learning* (srp. *adaptivno učenje, mešovito/hibridno učenje, elektronsko/e-učenje, mašinsko učenje, mobilno učenje, učenje po modelu*) i informatička oprema, bilo kao konkretan aparat – *smartphone* (srp. *pametani telefon*) na primer, bilo kao generički pojam: *device* (srp. *uređaj*).

Pored termina u razvijenoj formi preuzimaju se i sigle koje imenuju ili opisuju platforme za učenje, poput: *LMS*, *MOOC*, *xAPI*⁶. Zanimljivo je da razvijenom obliku jedne od sigli (*LCM*) prethodi određen član: *le learning community manager* (srp. *LCM – menadžer zajednice za učenje*), što pokazuje da je ovaj termin asimilovan kao takav u strukturu francuske terminologije ove oblasti.

Drugi oblik uticaja engleskog jezika na terminologiju u oblasti učenja na daljinu ogleđa se u pojavi kalkova. Kalkovi iz korpusa su termini koji su indirektno vezani za oblast učenja na daljinu jer su mahom iz sfere informacionih tehnologija. Za kompleksne termine strukture N+Adj poput *réalité augmentée/virtuelle* (srp. *proširena/dopunjena realnost, virtuelna realnost*) ili *appel audio/vidéo* (srp. *audio poziv, video poziv*) može da se pretpostavi da su kalkovi engleskih termina *augmented/virtual reality* ili *audio/video call*. Kalkiranjem termina *user experience* nastao je termin *expérience utilisateur* (srp. *korisničko iskustvo*), a *portail étudiant* (srp. *studentski portal/portali za studente*) kalk je termina *student portal*. I termine

6 Sigle preuzete iz engleskog jezika odnose se na: *LMS* – *Learning Management System* (srp. *LMS* – sistem za upravljanje učenjem); *MOOC* – *Massive Open Online Courses* (srp. *MOOC* – masovni otvoreni kurs); *xAPI* – *Experience API [application programming interface]* (srp. *xAPI*).

mot de passe (engl. *password*; srp. *lozinka, pasvord, šifra*) ili *partage de fichiers* (engl. *file sharing*; srp. *deljenje fajlova*) smatraćemo kalkovima.

Uočeno je i da za neke pojmove u francuskom jeziku istovremeno postoje direktne pozajmljenice iz engleskog jezika i kalkovi ili francuski termini. Tako srećemo: *multi-devices* i *multi-supports* (srp. *višestruki uređaji*); *serious game* i *jeu sérieux* (srp. *ozbiljna igra*); *mindmapping* i *carte heuristique* (srp. *mentalna karta/mapa*). Zanimljivo je da se engleski termin *web conference* (srp. *veb-konferencija*) u francuskom istovremeno javlja kao kalk *conférence Web* i kao pozajmljenica *webconférence*. Valja napomenuti da to što se u korpusu za neke realije javljaju samo direktne pozajmljenice iz engleskog jezika ne znači da odgovarajući termini ne postoje na francuskom jeziku, već da samo nisu bili uneti u glosare koji su činili osnovu za ekscerpiranje analizirane građe. Naime, pretragom referentnih specijalizovanih rečnika, naročito *Grand dictionnaire terminologique*, utvrđeno je da za gotovo sve navedene engleske reči postoje zvanično preporučeni francuski termini. S obzirom na to da je reč o terminima novijeg datuma (u člancima se navodi da su kreirani u periodu između 2018. i 2022. godine), ne može se sa sigurnošću reći koliko su ti francuski termini frekventni u realnoj naučnoj komunikaciji.

U korpusu su uočene i hibridne pozajmljenice, odnosno one kod kojih je jedan element preuzet iz engleskog, a drugi je iz francuskog jezika. Strukturno se kao kombinacije javljaju engleske imenice sa francuskim pridevima, na primer *hakathon pédagogique* (srp. *pedagoški hakaton*) ili francuska imenica sa engleskim akronimom: *plateforme LMS* (srp. *LMS platforma*).

Iako tokom ovog istraživanja nije rađeno kvantitativno određivanje prisustva anglicizama u srpskom jeziku, na osnovu do sada navedenih primera može se reći da su oni i u srpskom veoma brojni. Reč je mahom o pozajmljenicama od kojih su neke, naročito one koje su u svakodnevnoj upotrebi, transkribovane (*onlajn, veb, softver, tutorijal*, na primer), dok se kod drugih, stručnih, uočava kolebanje između izvornog i transkribovanog oblika (*klaud/cloud; koučing/couching* i sl.). Proverom kroz literaturu (Prčić i dr., 2021) utvrđeno je i da za neke anglicizme postoje predloženi srpski termini, koji se zapravo i češće koriste. To su na primer: *pasvord – lozinka – šifra* ili *evaluacija – vrednovanje – ocenjivanje* i slično.

6. Zaključna razmatranja

Termini koji se javljaju u korpusu povezuju tri naizgled nepovezane oblasti – pedagogiju, informatiku i medicinu. Ipak, sve tri nalaze svoje bitno mesto u vokabularu vezanom za učenje na daljinu. Prva i najbrojnija grupa termina vezana je za pedagošku sferu, odnosno za učenje, podučavanje, pripremu nastave ili ocenjivanje. Sve što se tiče realizacije nastave na daljinu, u vezi je sa informacionim tehnologijama – platformama za učenje, komunikacijom, različitim tipovima kurseva i slično. Treća oblast koja je, istina, prisutna sa svega nekoliko primera jeste medicina. Reč je o terminima koji karakterišu patološka stanja izazvana dugotrajnim sedenjem i izloženošću računarima.

Iako se očekivalo i potvrdilo da su imenice najbrojnija kategorija reči, iznenađuje da u korpusu nije zabeležen veći broj novoformiranih glagola, jer ova

oblast ipak pretpostavlja stalno obavljanje različitih tipova aktivnosti – od rada sa računarima i mobilnim uređajima, do odvijanja teorijske i praktične nastave. Pridevi su učestvovali u formiranju terminologije ispitivane oblasti svojim ulaskom u sastav kompleksnih terminoloških jedinica i tako ispunili svoju ulogu da upute na one osobine imenovanog pojma na osnovu kojih će se on pokazati drugačijim i specifičnim prema drugim pojmovima iz iste grupe. Slaba brojnost prostih termina i visoka frekventnost kompleksnih terminoloških jedinica takođe je bila predviđena. Međutim, brojnost složenica nije ispunila očekivanja, te možemo zaključiti da se starogrčki i latinski formanti nisu pokazali pogodnima za tvorbu termina u ovoj oblasti. S druge strane, veliki broj anglicizama u korpusu potvrđuje primat engleskog jezika u savremenoj naučnoj komunikaciji. Visok stepen integracije nekih od anglicizama u leksičke sisteme francuskog odnosno srpskog jezika očituje se upotrebom člana u slučaju prvog i veoma čestom transkripcijom kod drugog navedenog jezika. Ostaje, svakako, da se u nekom narednom istraživanju proveri u kojoj meri su se ovi anglicizmi zadržali i da li su zamenjeni odgovarajućim neologizmima, pre svega u francuskom, a zatim i u srpskom jeziku.

Korpus i rezultati ovog istraživanja koje je, kao što je napomenuto, prva faza i osnova daljeg ispitivanja terminologije u oblasti učenja na daljinu, mogu biti polazište za izradu obimnijeg pedagoško-andragoškog francusko-srpskog glosara za kojim postoji potreba, budući da je u našoj sredini konstantan nedostatak leksikografskih publikacija, naročito kada je reč o francuskom jeziku u oblasti različitih struka. Osim toga, utvrđivanje frekventnosti reči, njihovih kategorija i tvorbenih postupaka, kao i određivanje strukture termina, mogu da posluže u svrhu planiranja i izvođenja nastave leksike za studente pedagogije i andragogije. Konačno, rad može biti temelj kontrastivne analize ispitivane terminologije u francuskom i srpskom jeziku sa ciljem razvoja srpske leksike u ovoj oblasti.

Napomena: Rad je nastao u okviru naučnoistraživačkog projekta *Čovek i društvo u vreme krize* koji finansira Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu.

Literatura

- ATILF – CNRS & Université de Lorraine. (n.d.). *TLFi : Trésor de la langue Française informatisé*. <http://www.atilf.fr/tlfi>
- Cabré Castellvi, M. T. (2013). Panorama des approches et des tendances de la terminologie aujourd'hui. In J. Quirion, L. Depecker, L.-J. Rousseau (Éds.), *Dans tous les sens du terme* (pp. 133–152). Ottawa : Presses de l'Université d'Ottawa, Office québécois de la langue française.
- Cabré, M. T., Estopà, R., Vivaldi J. (2000). Use of Greek and Latin forms for term detection. In M. Gavrilidou, G. Carayannis, S. Markantonatou, S. Piperidis, G. Stainhaouer (Eds.), *Proceedings of Second International Conference on Language Resources and Evaluation* (pp. 855–859). Athens : National Technical University of Athens.

- Cabré, M. T. (1998). *La terminologie, théorie, méthode et applications*. Ottawa, Paris : Les Presses de l'Université d'Ottawa, Armand Colin.
- Cabré, M. T. (2000). Terminologie et linguistique : la théorie des portes. *Terminologies nouvelles. Terminologie et diversité culturelle*, 21, 10–15.
- Cabré, M. T. (2003a). Terminology and Philosophy: from Logic to the Philosophy of science. *Terminology Science & Research*, 14, 81–85.
- Cabré, M. T. (2003b). Theories of terminology: Their description, prescription and explanation. *Terminology*, 9(2), 163–199.
- Cabré, M. T. (2007). La terminologie, une discipline en évolution : le passé, le présent et quelques éléments prospectifs. In M.-C. L'Homme, S. Vandaele (Éds.), *Lexicographie et terminologie : compatibilité des modèles et des méthodes* (pp. 79–109). Ottawa : Les Presses de l'Université d'Ottawa.
- Candel, D., Humbley, J. (2017). *Les anglicismes. Entre réalité linguistique et fait culturel*. Paris : Garnier.
- Devilla, L. (2007). The English Patient : Les emprunts et la politique linguistique française face aux anglicismes. *Annali della Facoltà di Lingue e Letterature Straniere*, 4, 147–168.
- Dubois, V. (2003). Comment la langue devient une affaire d'État. La défense de la langue française au milieu des années 1960. In J. Lagroye (Dir.), *La politisation* (pp. 461–474). Paris : Belin.
- Dubois, J., Dubois-Charlier F. (1999). *La dérivation suffixale en français*. Paris : Nathan université.
- Dubuc, R. (2002). *Manuel pratique de terminologie* (4e édition entièrement revue). Montréal : Linguattech.
- Gérard, C. (2018). Le contexte, méconnu célèbre des études de néologie. In D. Bernhard, M. Hutchins-Boisseau, C. Gérard, T. Grasset, Q. Todirascu-Courtier (Éds.), *La néologie en contexte: cultures, situations, textes* (pp. 9–21). Limoges, France : Lambert-Lucas.
- Guilbert, L. (1989). *Fondements lexicologiques du dictionnaire*. Grand Larousse de la langue française. Paris : Librairie Larousse.
- Guilbert, L. (1975). *La créativité lexicale*. Paris : Librairie Larousse.
- Humbley J. (2018). *La néologie en terminologie*. Limoges : Lambert-Lucas.
- Klajn, I. (2005). *Gramatika srpskog jezika*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Kocourek, R. (1991). *La langue française de la technique et de la science : vers une linguistique de la langue savante*. Wiesbaden : Brandstetter Verlag.
- Le Robert. (2005). *Le CD-ROM du Grand Robert de la langue française*. Paris/Bruxelles : Le Robert/SEJER, Bureau VanDijk.
- Léopold, J. (2022). Anglicismes et « unilinguisme » : approche lexicographique sur l'influence des emprunts à l'anglais. In F. Neveu, S. Prévost, A. Steuckardt, G. Bergounioux, B. Hamma (Éds.), *SHS Web Conf. Volume 138, 8e Congrès Mondial de Linguistique Française*.
- Lerat, P. (1995). *Les langues spécialisées*. Paris : PUF.
- L'Homme, M.-C. (2005). Sur la notion de « terme ». *Meta : journal des traducteurs*, 50(4), 1112–1132.

- Mirić, M. (2020). *Francuski jezik struke: Teorijski i leksičko-morfološki aspekti*. Beograd: Univerzitet u Beogradu, Filozofski fakultet.
- Mitterand, H. (1976). *Les mots français* (5e édition). Paris : PUF.
- Mudrochová, R. (2020). La francisation des emprunts à l'anglais d'après l'orthographe rectifiée : son application en français de France et en français québécois. *Cahiers de praxématique*, 74.
- Nordmann, C. (1984). Anglomanie et anglophobie en France au XVIIIe siècle. *Revue du Nord*, 66(261–262), 787–803.
- Office québécois de la langue française. (n.d.). *Le grand dictionnaire terminologique*. www.granddictionnaire.com
- Popović, M. (2005). *Reči francuskog porekla u srpskom jeziku*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Prčić, T., Dražić, J., Milić, M., Ajdžanović, M., Filipović Kovačević, S., Panić Kavgić, O., Stepanov, S.. (2021). *Srpski rečnik novijih anglicizama* (prvo elektronsko izdanje). Novi Sad: Filozofski fakultet.
- Rey, A. (1988). Dictionnaire et néologie. *Actes du colloque Terminologie et technologies nouvelles* (pp. 279–289). Québec : Office de la langue française.
- Sablayrolles, J.-F. (2000). *La néologie en français contemporain: examen du concept et analyse de productions néologiques récentes*. Paris : H. Champion.
- Solano, R. M. (2018). Le *brunch* et son réseau d'anglicismes : étude sur un corpus spécifique. *Revista de Lenguas para Fines Específicos*, 24(1), 123–141.
- Tsymbal, I. V. (2021). Les nouvelles tendances de l'enrichissement de la langue moderne française. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*, 49(2), 28–31.
- Walter, H. (1999). *L'aventure des mots français venus d'ailleurs*. Paris : Éditions LGF.

Izvori

- Glossaire elearning : le jargon du digital learning clarifié* (n.d.). Video Learning. <https://www.videolearning.fr/glossaire-digital-learning/>
- Vocabulaire de l'enseignement à distance et du télétravail* (n.d.). Termium Plus. <https://www.btb.termiumplus.gc.ca/publications/teletravail-telework-fra.html>
- Vocabulaire en ligne de l'éducation et de la recherche* (2013). FranceTerme. https://www.culture.gouv.fr/content/download/93740/file/voca_en_ligne_2013_education_def.pdf
- Банђур, В., Божин, А., Јовановић А., Мучибабић, М., Пијановић, П., Савић, М., Стојановић, Г. (2014). *Лексикон образовних термина*. Београд: Учитељски факултет.
- [Bandur, V., Božin, A., Jovanović A., Mučibabić, M., Pijanović, P., Savić, M., Stojanović, G. (2014). *Leksikon obrazovnih termina*. Beograd: Učiteljski fakultet.]
- Завод за вредновање образовања и васпитања, Центар за образовну технологију, Центар за испите. (2021). *Онлајн и хибридно учење. Дугорочна стремљења и краткорочне смернице*. https://zuov.gov.rs/wpfd_file/onlajn-i-hibridno-ucenje-dugorocna-stremljenja-i-kratkorocne-smernice/

[Zavod za vrednovanje obrazovanja i vaspitanja, Centar za obrazovnu tehnologiju, Centar za ispite. (2021). *Onlajn i hibridno učenje. Dugoročna stremljenja i kratkoročne smernice*. https://zuov.gov.rs/wpfd_file/onlajn-i-hibridno-ucenje-dugorocna-stremljenja-i-kratkorocne-smernice/]

Milica M. Mirić

Summary

TERM FORMATION IN FRENCH IN THE FIELD OF DISTANCE LEARNING

The unbelievable possibilities brought by the new technologies and socio-economic changes the world has been going through in the 21st century have considerably changed the way people acquire knowledge, learn, and carry out researches today. Researchers in different fields are focused on the topic of distance learning, especially since until recently teaching activities were conducted only in this way due to the corona virus pandemic. Based on the available information, it was determined that no systematic research of French terms in the field of distance learning had been carried out in Serbia, so we decided to start the study by analyzing their morpho-syntactic characteristics. The theoretical introduction discusses the communicative theory of terminology, which was the basis for the research, as well as neology and borrowing as one of its types. The paper explores French terms related to distance learning with the aim of determining the mechanisms of their formation. The corpus formation of French terms in this field was first performed by Google search, using the key words *formation en ligne* and *lexique*, which resulted in three reference glossaries, from which 260 terms were manually extracted. The terms were classified according to word classes, and then in relation to their structure. Anglicisms were categorized into a separate group of terms and were not subject to morphosyntactic analysis. It is expected that the findings will reveal that distance learning terminology shows a predominance of compound nouns, followed by complex terminological units, and finally loanwords from the English language.

Key words:

distance learning, terminology, French language, word formation, neology, loanwords, calque, anglicisms

Milica M. Mirić

Résumé

FORMATION TERMINOLOGIQUE EN FRANÇAIS DANS LE DOMAINE DE L'ENSEIGNEMENT A DISTANCE

Les possibilités incroyables offertes par les nouvelles technologies et les changements socio-économiques que traverse le monde au 21ème siècle ont considérablement changé la façon dont on acquiert des connaissances, on apprend ou on fait de la recherche aujourd'hui. Des chercheurs de différents domaines se concentrent sur le sujet de l'enseignement à distance d'autant plus que jusqu'à récemment, les activités d'enseignement n'étaient menées que de cette manière en raison de la pandémie de coronavirus. Les informations disponibles ont démontré qu'aucune recherche systématique des termes français dans le domaine de l'enseignement à distance n'a été réalisée en Serbie, et par conséquent nous avons décidé d'en commencer l'étude en analysant leurs caractéristiques morpho-syntaxiques. Dans l'introduction à l'article on discute la théorie communicative de la terminologie, qui a servi de base à la recherche, ainsi que la néologie et notamment l'emprunt comme l'un de ses types. Dans cet article les termes français liés à l'enseignement à distance ont été analysés dans le but de déterminer les mécanismes de leur formation. La constitution du corpus de termes français dans ce domaine a d'abord été effectuée par la recherche Google à l'aide des mots-clés *formation en ligne* et *lexique*, ce qui a abouti à trois glossaires de référence, dont 260 termes ont été extraits manuellement. Les termes ont été répartis selon les classes de mots, puis en fonction de leur structure. Les anglicismes ont été classés dans un groupe de termes distinct et n'ont pas fait l'objet d'une analyse morphosyntaxique. On s'attend à ce que les résultats révèlent que la terminologie de l'enseignement à distance montre la prédominance des noms composés, suivis des unités terminologiques complexes et enfin des emprunts à la langue anglaise.

Mots clés :

enseignement à distance, terminologie, langue française, formation des mots, néologie, emprunt, calque, anglicismes